

DPN 5448

Title: गजिन्द्र मोक्ष / GAJENDRA MOKṢA

Run. No. 6139

Cat. No.

Micro. No.

Subject यौगिन्द्र मोक्ष
puranic narrative

Religion: Hindu / Bauddha

Language: Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 11.3 x 21.4

Folios 22 Lines (in a page) 5

Compl. / Incompl.

Chapt. / act / Extant verses 1-24

Author / translator

Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script: New. / Dev. / Bhuj. / Ran. / Title on cover
new script

Illus.:

Material: palmleaf / paper / thiyasaphu /

Condition: fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon:

1511 5-1511

१

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीशुक उवाच॥ आसीद्विरिषो
 राजसिक्कट इति विष्णुतः॥ श्रीरोदेनाष्टतः श्रीमान्
 योजनायुतमुद्धितः॥ १॥ तावता विलुप्तः पर्यकुत्रि
 मिः शृंगैः पयोनिधिः। दिशः खरोच यन्नास्ते शैषा
 य सहिरण्मयैः॥ २॥ अन्यैश्च ककुभः सर्वरत्नधा

१

तु विचित्रितैः। नानादुमलतायुल्लैर्निर्बोद्धैर्नि
 र्भराभसां॥ ३॥ सचावतिज्यमानांघ्रिः समन्तात्पथ
 ऊर्मिभिः। करोति श्यामलाभूमिं हरिन्मरुक्ता
 श्मभिः॥ ४॥ सिद्धचारणागंधर्वविद्याधरमहोरौ
 किन्नरैरप्सरैर्भिश्च क्रीडन्नुष्टकं दृष्टः॥ ५॥ यत्र

संगीतसंनोदेर्नदद्गुहममर्षया । अभिगर्जेति
२ हूरयः श्राद्धिनः परशंकया ॥ ६ ॥ नानारण्यपशु
व्रातसंकुलद्रोणलेकतः । चित्रदुससुरोघाम
कलकंठविहंगमः ॥ ७ ॥ सरित्सरोभिरहोदेः
२ पलिनैर्मणिवालुकैः । देवस्त्रीमज्ञनामोदसो

रभाधनिलैर्युतः ॥ ८ ॥ तस्यद्रोण्यांभगवतोवरु
रास्यमहात्मनः ॥ ९ ॥ उद्यानमृतुमन्नामआकी
५ डंसुरयोषितां ॥ १० ॥ सर्वतोलेकतंदियेर्नित्यं पु
ष्पफलद्रुमैः । मंदोरैः पारिजातैश्चपाटलाशो
कचंपकैः ॥ ११ ॥ चूतैः प्रियालैः पनसैश्चैराश्रान

20

३

३

15

कैरपि। कुमुदैर्नालिकैरैश्वर्यैर्वीजपूरकैः
 ११॥ सककैः शालताले श्रुतमालैरसतार्जुनैः
 १२॥ पित्रुमंदैः कोपिदैः सरैः सुरदारुभिः॥ डात्रैः
 कुरंभाजं नूभिर्वदर्यभयामलैः॥ १३॥ विल्वैः कपि
 त्थैर्जवीरैर्यतौ भस्त्रातकादिभिः॥ प्रस्यैकं कांच

क्ष॥ २

३

10

5

नं शृंगं सेवते वैदिवाकर॥ १४॥ अपरं राजतं शृंगं से
 वते वै निशाकर॥ नृतीयं वस्त्रं सदृशं प्रकृष्टं शृंगमु
 त्तमं॥ १५॥ नतत्कृतघ्नाः पशुपतिननृशं सांचनास्ति
 काः॥ नातप्रतपसो लोके यवपापकृतोजनाः॥ १६॥
 तस्मिन्सरः सुविपुलं लसत्कांचनपंकजं॥ कुमु

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

४

दोत्यलकूलशतपत्रश्रियोर्जितं॥मन्त्रयघदनि
 पुष्टंशकुतेश्वकलस्वने॥१७॥हंसकारंडवाकी
 रांचिकोकेः सारसैरपि॥जलकुकुटकोप्रष्टि
 दात्प्रहकुलकूजितं॥१८॥मन्त्रकद्वपसंवा
 चलत्यम्भरजपयः॥कदंबवेतसनलनीपवंजु

४

10

5

लकैर्वृतं॥१९॥कुंदैः कुरवकाशोकेः शिशियैः कुजैर्गदे
 कुजैः स्वर्णयूथभिर्गगयुत्रागजातिभिः॥२०॥
 मल्लिकाशतपत्रैश्चमाधवीनालकादिभिः॥शो
 भितंतीरजैश्चान्यैर्नित्यतुभिरलंडुमैः॥२१॥तत्रै
 कदातद्गिरिकाननाश्रयः॥कैरगुभिर्वारणायू

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

५

थपश्चरत् सकंठकान्कीचकवेणवेवदिशा
 लगुत्संप्ररुजंवनस्पतीन् ॥२०॥ यद्रथमात्रा
 रयोगेतेदाद्याद्यादयोचालमृगाः सखकाः
 महोरगाश्चापिभयात्प्रवन्तिसेगौररुक्षाः सर
 भाश्चमर्यः ॥२१॥ एकावराहामहियर्षशल्पाग्रे

५

पुच्छशालाष्टकमर्कटाश्च ॥ अम्यत्रकुदाहरिणा
 शम्भारदयश्चरन्तभीतायदनुग्रहेणा ॥२२॥ सब
 र्मतप्तः करिभिः कोराहभिर्हतोमदच्युत्कलभैर
 नुदुतः ॥ गिरिगारिमापारितः प्रकंपयन्ननिलि
 येत्यमारोलिकुलैर्मदाशनैः ॥२३॥ सरोजिलं

६

पंकजोरगाहूषितं जिघृक्षिदूरात्सरविह्वले
 क्षणाः॥१८॥ स्वपृथेन नृषादिनतत्सरोवरा
 भाशमथाऽगमत्तुतम्॥१९॥ विगाद्यत
 स्मिन्नमृतां वुनिर्मलहेमारविंदोत्पलोराह
 वासितं॥२०॥ पणोनिकामं निजपुष्करेण नृमात्मा

६

नेमादिः स्रपताद्गतकृमः॥२५॥ स्वपुष्करेणो
 दतशीकरं वुभिर्निपापयन् संस्रपयन् यः
 थागृहीच्छरीकोराहः कलभांश्च दुर्मदो ना
 चष्टरुं रूपणो जमापया॥२६॥ ततत्र कश्चि
 नृपदेवो दितो ग्राहो वलीयांश्च रणोरूयाग्रक्षि

त॥ यदृष्ट्यैवं घसंनंगतो गजो यथा बलं सोतिव
लो विचक्रमे॥ २४॥ तथा नृपूथपतिं कोरावो
विष्णुमाणांतरसावलीयसा॥ विष्णु कुभुंदा
नधियोऽपेरगजाः पाहिर्निग्रहास्तारयिनेत
चाशकन॥ २५॥ नियुध्यतो रेवमिभेऽनक्रयो

विकर्षतो रंतरतो वहिर्मिथः॥ वर्षसहस्रं व्यगम
न्महीपते सप्राणयोश्चित्रममं सतामराः॥ २६॥
ततो गजेन्द्रसमं तो बलौजसां कालेन दीर्घेण
महानभूद्यपः॥ विष्णुमाणास्पजले वसीद
तो विपर्ययो भूत्सकलं जलौकसः॥ २७॥ इत्थं

जेन्द्रः सयदायसंकटं प्राणास्पदेहीविवशोप
दृष्ट्या ॥ अपारयन्नात्मविमोक्षेण विरं दध्या
विमां बुद्धिमथाभ्यपद्यत ॥ ३९ ॥ नमामिमेजा
नयत्रानुरेगजाः कुतः करिष्यः प्रभावंतिमो
चित्तं ॥ ग्राहेण पाशेन विधानुराष्टतोप्यहं च

तेयामिपरंपरायणं ॥ ३२ ॥ यः कश्चनेशोवलि
नोतकोरगादप्रचंडवेगादभिधावतोभूशं ॥
भीतं प्रपन्नं परिणतियद्व्यात्मसुप्रधावत्पर
रांतमीमहि ॥ ३३ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे
अष्टमस्कंधे मंत्रवराहवर्णने गजेन्द्रापाख्या

नेदिपैपाय ॥ वादरायशिउवाच ॥ एवं च वसि
नेवुछासमाधायमनो हृदि ॥ जनापपरमं जायं
प्राकृजन्ममनुशिक्षितं ॥ १॥ गजेन्द्र उवाच ॥
ॐ नमो भगवते तस्मै यतस्तच्चिदात्मके ॥ पर
स्वायादिबीजाय परेशाय अभिधीमहि ॥ २॥ प्रसि

त्रिदं यतश्चैदं येन दं दं स्वयां योस्मात्परस्माच्च पर
स्तं तं प्रपद्ये स्वयं भुवं ॥ ३॥ यः स्वात्मनीदंति जमा
ययार्पितं कविद्विभातं कचतत्रिरोहितं ॥ अविद्व
दक्सास्यभयं तदीक्षते स आत्ममूलो वतु मां पर
त्पर ॥ ४॥ कालेन पंचत्वमिते शुक्लस्वशो लोकेषु

९०

पालेषु च सर्वहेतुषु ॥ तमस्तदा सीद्महं गभीरं
 यत्तस्य पारे भिविराजते विभुः ॥ ५ ॥ न यस्य देवाः क
 स्यः परं विदुर्जनुः पुनः को हंति गंतुमीरितुं ॥ य
 थानटस्या कृतिभिर्विचिष्टो दुरत्ययानुक्रमणः
 समावतु ॥ ६ ॥ दिदृक्ष्वो यस्य पदं सुमंगलं विभुः

९०

कृत्संगा मुनयः सुसाधवः चरन्त्यलोकप्रतप्तवरां
 च मे भूता त्वभूताः सुहृदः संमगतिः ॥ ७ ॥ न विद्य
 ते यस्मिन् जन्म कर्म वा न नाम रूपे गुणोदोष
 एव वा ॥ तथापि लोकां पश्य संभवापयः स्वमा
 पयाता ननु कालमृच्छति ॥ ८ ॥ तस्मै नमः परेश

९९

यवसरो नंतशक्तये ॥ अरूपायोरूपायन
मत्राश्चर्यकर्मरौ ॥ ८ ॥ नमः आत्मप्रतिपाय
साक्षिरो परमात्मने ॥ नमो गिरं विद्वद्यमम
सश्चेतसामपि ॥ १० ॥ सत्त्वेन प्रतिलभायने
कर्म्येण विपश्चिता ॥ नमः कैवल्यनाथायनि

९९

वारासुखसंविदे ॥ ९९ ॥ नमः शांताय घोराय गू
छाय गुणधर्मिणो ॥ त्रिविधेयाय साम्नाय नमो
ज्ञानघनाय च ॥ १२ ॥ क्षेत्रज्ञाय नमस्तुभ्यं सर्वा
ध्यक्षाय साक्षिणे ॥ पुरुषायात्ममूलाय मूलप्र
कृतये नमः ॥ १३ ॥ सर्वेन्द्रियगुणोद्भूत सर्वप्रत्यपह

१२

नेवे। असतो ह्ययं योक्ताय सराभासायेतेनमः ॥१४॥
 नमो नमस्ते खिलकारणाय त्रिः कारणायाऽद्भु
 तकारणाय ॥ सर्वांगमा प्राय महार्णवाय नमोऽ
 पवर्गाय परायणाय ॥१५॥ गणाः रसिहृन्ने
 चिद्भ्रमपायतत् शोभविस्फूर्जितमानसाय

१२

नैः कर्मभावेन विवर्जिता गमस्वयंप्रकाशाय नमः
 रकरोमि ॥१६॥ मादृक्प्रपन्नपशुपाशविमो
 क्षणाय मुक्ताय भूरिकरुणाय नमोऽलयाय
 स्वांशेन सर्वतनुभृन्मनसि प्रतीतप्रत्यगृहेशभग
 वते वृहते नमस्ते ॥१७॥ आत्मा तमजा प्रगृहवि

१३

नैजेनेषुसैक्तेदुः प्रापरायगुणसंगविवर्जि
 ताय। मुक्तात्मभिः स्व हृदये परिभावितायज्ञा
 नात्मने भगवते नम ई स्वराय॥१८॥ यंधर्मका
 मार्थविमुक्तिकामाभजंत इष्टांगतिमाप्नुवं
 ति॥ किंत्वा शिष्यो रात्रिपि देहमव्ययं करोतु मे

१३

दश्रदयो विमोक्षरां॥१९॥ एकांतिनो यस्य न कंच
 नार्थं वांछंति ये वै भगवत्प्रपन्नाः॥ अतद्भुतेन
 चरितं सुमंतं गायंत आनंदसमुद्रमग्नः॥२०॥
 तमक्षरं ब्रह्म परं परेशमव्यक्तमाध्यात्मिकयोग
 गम्यं॥ अतींद्रिपं सूक्ष्ममिवाति दूरमनंतमाद्यं

९४

परिपूर्णा मीडे ॥ २१ ॥ यस्य बुद्ध्यादयो देवा वेदा लो
काश्च राखराः नामरूपविभेदेन फलयाचकल
याकृताः ॥ २२ ॥ यथा विद्योग्रेः सवितुर्गभस्तयो
निर्याति संयात्पसकृत्स्नो विधः ॥ तथा पतोयं
गुणसंप्रवाहो बुद्धिर्मनः खानि शरीरसर्गाः

९४

२३ ॥ सर्वे न देवा सुरमर्त्यतिर्यक न स्त्री न संज्ञेन
पुमां न जंतुः ॥ नायं गुणः कर्म न सन्न वा सन्नि
षेधं शेषो जयतादशेषः ॥ २४ ॥ जिजीविषेना
हमिहामुया किं मंतर्वहि स्वाः ॥ एतये भयो न्या
इहामि कालेन नयस्य विप्रवत्तस्यात्मलोका

९५

वरणास्पमोक्षम् ॥ २५ ॥ सोहं विमृजं विश्वम्
 विश्वं विश्वे वेदसम् ॥ विश्वात्मानमजं ब्रह्म प्र
 णातोस्मि परं परम् ॥ २६ ॥ योगश्रद्धितकर्मा
 णो हृदि योगविभाविते ॥ योगिनो यं प्रपश्यं
 ति योगशान्तं नो स्पृहं ॥ २७ ॥ नमो नमस्तभ्य

९५

मसद्यवेगशक्तित्रया या खिलधीगुणाय प्रप
 न्नपात्नाय दुरंतशक्तये कर्हिन्द्रियारणमनवा
 प्यवर्त्मने ॥ २८ ॥ नायं वेदस्वमात्मानं यद्वक्तव्यं
 हं धिया हंतं ॥ तंदुरत्ययमाहात्म्यं भगवंतमिदं
 स्पृहं ॥ २९ ॥ श्रीशुक उवाच ॥ एवं गजेन्द्रमुपव

१६

शितनिर्विशेषं वस्त्रादयो विविधलिङ्गाभिरुपमिता
 नैते यदोपसृष्टं निखिलात्मकत्वात् तत्राखि
 लाभरमयो हरिः विरासीत ॥३०॥ तंतद्वदार्त
 मुपलभ्य जगन्निवासः स्तोत्रं निशम्य दिवि जे
 सहसंस्तुवद्भिः ॥ हृदो मये नगरुडे न समुह्यमा

१६

नश्च कायधोभ्यगमराभ्युपगमने ॥३१॥ सोऽ
 त्तः सरस्वतुहवलेन गृहीत आर्त्तं दृष्ट्वा गुरुत्मानि
 हरिं वदन्त वक्त्रं ॥ उत शिष्यसावजकांगिरसा
 हृष्टा न्नागयणा खिलगुरोर्भगवन्ममस्ते
 ३२ ॥ तं वीक्ष्य पीडितमनः सहसा वतीर्य स ग्राह

७

माभुसरसः रूपयोजहार। शाहादिपाठितमु
 खादरिरागं जेंद्रं संपश्यातां हरिरमू मुचुदुसि
 प्राणां॥३३॥ इति श्रीभागवते महापुराणे अ
 दसंस्कंधे गीताद्रमोक्षनाम तृतीयोऽध्यायः॥
 श्रीभुक उवाच॥ तदा देवर्षिगंधर्वा ब्रह्मशा

गा २

७

नयुरोगमा॥ मुमुचुः कुसुमासारं शंसतः कर्मतक्षरे
 १॥ निदुर्दुदभयो दिव्या गंधर्वान नृ नृजगुः त्रययश्चा
 रणाः सिद्धास्तु दुवुपुरुषोत्तमं॥२॥ यो सोऽग्राहः सैव
 सद्यः परमाश्चर्यरूपधरः॥ मुक्तो देवतशायेन हूह
 र्गंधर्वसत्तमः॥३॥ प्रणाम्य शिरसा धीशमुत्तमं श्लोक

९८

मद्ययं अगायतयशोधामकीर्तनगुणसत्कथं
४॥ सो नु कं पितं ईशेन परिकुम्पयाम्यतं लोक
स्पृश्यतो लोकं स्वमगात्मुक्तकिल्बिषः ॥ ५ ॥ ग
जेंद्रो भगवत्स्पर्शादिमुक्तो ज्ञानवन्धनात् ॥ प्राप्नो
भगवतो रूपं पीतवासाश्चतुर्भुजः ॥ ६ ॥ सर्वैर्धर्मैः

९८

भूद्राजापांज्यो इविडसत्तमः ॥ इन्द्रं च मुश्तिरव्या
तो विष्णुव्रतपरायणः ॥ ७ ॥ स एकदा राधनकाल
आत्मवान् गृहीतमौनव्रत ईश्वरं हरिं ॥ जटाधर
स्तापसश्चाकृतो चक्रे तं समर्चयामास कुलाच
लोत्तमः ॥ ८ ॥ यदृच्छपातत्रयमहायशामुनिः समा

९५

गमद्विष्यगोः परिश्रितः तं वीक्ष्य तूष्णीमक
ताहंणादिकं रहस्युपासीनमृषिश्चुकोपह
८॥ तस्मादमंशापमदादसाकरयंदुरात्माऽ
कृतबुद्धिरद्य विप्रावमंताविशतांतमोंधंयथा
गजः सच्चमतिः सएव॥ ९०॥ श्रीभुकउवाच

९८

एवंशब्दागतोऽगस्त्योभगवाननुपसानुगः॥
इंद्रद्युमोपिगजर्षिर्दिष्टंतदुपधारयन्॥ ९१॥ आ
पन्नः कौंजरीयोनिमात्सरस्मृतिविनाशनीह
र्यर्चयानुभावेनयद्गजलेप्यनुस्मृतिः॥ ९२॥ एवं
विमोक्षगजयूथपमुपुनाभस्तेनापिपार्षदती
ज०

२०

गमितेनयुक्तं ॥ गंधर्वसिद्धविबुधैरुपगीयमा
नकर्माद्भुतं स्वभवनं गरुडसंनो गान् ॥ १३ ॥ ए
तन्महा राजतेवेरितोभया कृष्णा त्रुभावा गज
राजमोक्षणं ॥ स्वर्गं यशस्यं कली कल्पसापहं
दुःखप्रनाशं कुरुवर्य शृण्वतां ॥ १४ ॥ यथानु

२०

कीर्तयन्ते तदेयस्का मादिजातयः ॥ श्रुचयः प्रातरु
थापदुःखा प्राद्यपशांतये ॥ १५ ॥ इदमाह ह्रीः श्री
तोगं जेद्रं कुरु सत्तम ॥ शृण्वतां सर्वभूतानां सर्व
भूतभयो विभु ॥ १६ ॥ भगवानुवाच ॥ यिमात्वा च
सरश्चेदंगिरि कंदरु काननं वेत्रकीचकवेशां न

२९

गुल्मानि सुरपादयात ॥ १७ ॥ सुंगाणीमातिधिष्ठा
 निवस्त्रणोमेशिवस्य च ॥ क्षीरिदं मे प्रियं धाम
 श्वेतद्वीपं च भासरं ॥ १८ ॥ श्रीवत्संकोक्तभमा
 लांगदाकोमोदकीमाणि ॥ सुदर्शनं पांचजन्यं
 सुपरां पतंगेश्वरम् ॥ १९ ॥ शेषं च मत्कलां

२९

हा २

सुक्ष्मांश्रियं देवीमदाश्रया ॥ वस्त्राणां नारदमृचिं भ
 वंप्रफ्लादमेव च ॥ २० ॥ मत्स्यकूर्मवर्णद्वोरवतोरैः स्फ
 तानि मे ॥ कर्माण्यनंतपुण्यानि स्तूयं सोमद्रुता
 शनम् ॥ २१ ॥ प्रणावंसत्पमचक्रं गोविंशानुधर्मम
 व्ययं ॥ दाक्षापराधिर्मपत्नीः सोमकश्यपयोरपि

२२

२२॥ गंगा सरस्वती नंदं का लीं दी सित वारणं ॥
क्षवं वल्लभा र्थी नमः पुण्य श्लोकं श्रुमानवान्
२३॥ उत्थाया परा वा ते यताः सुसमाहिताः ॥
स्मरन्ति मम रूपाणि मुच्यंते ह्येनं सा खिलाभम्
२४॥ ये सांस्तु वं त्यनेनां गपति बुध्य निशात्य

३३

२२